

Міністерство освіти і науки України
Донбаська державна машинобудівна академія (ДДМА)

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Методичні вказівки

**для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
за спеціальністю 131 «Прикладна механіка»**

З а т в е р д ж е н о
на засіданні
кафедри ІТУ
протокол № 6 від 10.11.2020 р.

Краматорськ
ДДМА
2020

УДК 621.002

Педагогічна практика: методичні вказівки для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю 131 «Прикладна механіка» / Укл. : С. В. Ковалевський, С. Г. Онищук, В. І. Тулупов. – Краматорськ : ДДМА, 2020. – 16 с.

Викладені цілі та завдання педагогічної практики для здобувачів вищої освіти. Приведений перелік основних питань, що треба розв'язати, та вимоги до документації про практику.

Укладачі:

С.В. Ковалевський, проф.,
С. Г. Онищук, доц.,
В. І. Тулупов, доц.

Відп. за випуск

С. В. Ковалевський, зав. каф.

ВСТУП

Підготовка висококваліфікованих докторів філософії зі спеціальності 131 «Прикладна механіка» передбачає закріплення набутих теоретичних знань та вдосконалення педагогічних компетентностей у процесі проходження педагогічної практики безпосередньо у освітньому процесі Донбаської державної машинобудівної академії.

У програмі педагогічної практики здобувачів вищої освіти висвітлюються організаційно-методичні засади практичної підготовки здобувачів вищої освіти. Подано необхідні матеріали для навчально-методичного забезпечення практики здобувачів вищої освіти з метою опанування ними знаннями, вміннями та навичками педагогічної діяльності.

Педагогічна практика є обов'язковим компонентом освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 131 «Прикладна механіка» і має на меті набуття здобувачем вищої освіти професійних навичок та вмінь викладача закладу вищої освіти.

Терміни проходження практики та її програма визначаються в індивідуальному плані здобувача вищої освіти та затверджуються науковим керівником. В процесі педагогічної практики здобувачів вищої освіти здійснюється оволодіння ними сучасними методами, формами та засобами навчання, формування на їх основі одержаних у закладі вищої освіти знань із базових дисциплін, професійних навичок та вмінь для вирішення конкретних навчально-виховних задач в умовах реального педагогічного процесу, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Формування теоретичних знань щодо сутності, структури та форм освітнього процесу підготовки докторів філософії з прикладної механіки відбувається під час навчання в аспірантурі. Формування практичних умінь і навичок аспіранта здійснюється під час проведення лекційних, практичних занять, лабораторних робіт та організації самостійної роботи студентів.

Педагогічна практика проходить у межах дисциплін професійної підготовки фахівців, що забезпечуються випусковою кафедрою ДДМА. Вибір дисциплін, з яких відбуватиметься педагогічна практика, здійснюється заздалегідь, відповідно до педагогічного навантаження, і узгоджено із дисциплінами, які викладає науковий керівник, або в межах тематики дисертаційної роботи аспіранта.

Метою педагогічної практики є поглиблення та закріплення знань здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня з питань організації і форм здійснення освітнього процесу в сучасних умовах, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці занять, застосування активних методик викладання професійно-орієнтованих дисциплін спеціальності «Прикладна механіка».

Об'єктом педагогічної практики є освітній процес підготовки фахівців із спеціальності «Прикладна механіка», що відбувається безпосередньо у освітньому процесі Донбаської державної машинобудівної академії. Педагогічна практика має бути наближеною до напрямів наукових досліджень аспіранта. Під час такої практики є можливість апробації результатів дисертаційної роботи. Програмою педагогічної практики передбачається виконання здобувачем вищої освіти наступних завдань:

- підготовку та проведення лекційних, практичних занять та лабораторних робіт;
- підготовку навчально-методичного забезпечення проведення лекційних, практичних занять та лабораторних робіт;
- розробку завдань та організацію самостійної роботи студентів з дисциплін, що викладаються;
- підготовку навчально-методичного забезпечення проведення контрольних робіт з дисциплін, що викладаються;
- підготовку навчально-методичного забезпечення проведення залікових робіт та іспитів з дисциплін, що викладаються;
- участь (разом з лектором) у проведенні заліків та іспитів для студентів відповідної спеціальності.

В результаті проходження педагогічної практики у здобувачів вищої освіти повинні бути сформовані конструктивні, організаторські, комунікативні й дослідницькі вміння викладача закладу вищої освіти, необхідні для забезпечення провідних аспектів педагогічної діяльності: навчальної, методичної, виховної й дослідницької роботи [3, 4, 5].

У здобувачів вищої освіти мають бути сформовані такі **компетентності** [2]:

- здатність проведення досліджень на відповідному рівні, бути критичним і самокритичним;
- вміння самостійно виявляти, ставити та вирішувати проблеми, розробляти та реалізовувати проекти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання, і вміння розв'язувати значущі наукові проблеми;
- володіння методологією власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення;
- володіння навичками щодо пояснення даних отриманих в результаті проведення лабораторного експерименту та пов'язування їх з відповідною теорією;
- здатність продемонструвати свої знання та розуміння основних фактів, концепцій, правил та теорій, пов'язаних з предметом дослідження;
- здатність управляти якістю освітнього процесу.

Програмними результатами проходження практики є [2]:

- знання та розуміння структури вищої освіти в Україні, специфіки професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи, вміння вико-

ристовувати законодавче та нормативно-правове забезпечення вищої освіти, сучасні засоби і технології організації та здійснення освітнього процесу, різноманітні аспекти виховної роботи зі студентами, інноваційні методи навчання;

– знання та навички спілкування на конференціях, симпозіумах, наукових семінарах з широкою науковою спільнотою та громадськістю з метою обговорення дискусійних питань, результатів досліджень, узгодження дій і спільної роботи.

1 Права та обов'язки здобувача вищої освіти

1.1 Здобувач вищої освіти проводить свою діяльність згідно Статуту ДДМА, «Положення про організацію освітнього процесу в ДДМА», виконує розпорядження адміністрації ДДМА, настанови керівника педагогічної практики.

1.2 Здобувач вищої освіти має право отримувати консультації фахівців академії щодо проведення педагогічної практики.

1.3 Здобувач вищої освіти має право, за попередньою домовленістю, відвідувати заняття, що проводять провідні науково-педагогічні працівники ДДМА для вивчення та аналізу методики викладання.

1.4 Здобувач вищої освіти має право користуватися бібліотекою ДДМА, електронними ресурсами, навчальними кабінетами і лабораторіями для підготовки та проведення навчальних занять.

1.5 Здобувач вищої освіти повинен вести документацію (щоденник) під час проходження педагогічної практики (додаток Б) та надати вчасно звіт про проходження педагогічної практики (додаток Є).

1.6 Здобувач вищої освіти має право пройти педагогічну практику в інших закладах вищої освіти з наступним наданням звіту про проходження педагогічної практики та відгуку-характеристики від керівника з місця практики.

2 Завдання та зміст педагогічної діяльності керівника педагогічної практики

2.1 Керівник педагогічної практики вирішує організаційні питання щодо організації та виконання педагогічної практики, складає індивідуальний план проходження педагогічної практики (додаток А).

2.2 Керівник педагогічної практики надає консультації здобувачу вищої освіти консультації з питань змісту та планування навчальних занять.

2.3 Організовує та контролює підготовку до лекційних, практичних занять та лабораторних робіт, відвідування навчальних занять і позанавчальних заходів і проводить аналіз їх із здобувачами освіти.

2.4 Відвідує навчальні заняття, що проводяться здобувачами вищої освіти під час педагогічної практики.

2.5 Проводять семінари з фахових дисциплін, на яких демонструє методичні прийоми викладання та проводять аналіз їх за участю здобувачів вищої освіти.

2.6 Перевіряє поточну документацію та звіт про педагогічну практику.

3 Зміст педагогічної практики

Педагогічна практика включає в себе виконання наступних завдань.

3.1 Ознайомлення з організацією освітнього процесу в ДДМА.

Необхідно ознайомитись з «Положенням про організацію освітнього процесу в ДДМА» [1], навчальним планом спеціальності, календарним планом освітнього процесу. Треба ознайомитись з робочою навчальною програмою дисципліни, з якої планується проведення навчальних занять під час педагогічної практики.

3.2 Відвідування навчальних занять, що проводяться провідними науково-педагогічними працівниками ДДМА та їх аналіз.

Здобувач вищої освіти відвідує разом з іншими викладачами під час взаємних відвідувань навчальних занять лекції, практичні заняття та лабораторні роботи та приймає участь в їх обговоренні.

3.3. Розробка навчально-методичних та дидактичних матеріалів для проведення аудиторних занять з навчальної дисципліни.

За погодженням з керівником педагогічної практики здобувач вищої освіти готує конспект лекції. Обсяг конспекту складає 20-25 сторінок, презентаційні матеріали. Матеріали надаються керівнику практики для узгодження. Після затвердження матеріалів здобувач вищої освіти допускається для самостійного проведення лекції.

Для проведення практичного заняття або лабораторної роботи (за погодженням з керівником практики) здобувач вищої освіти готує методичні матеріали для проведення заняття обсягом 6-8 сторінок. Матеріали надаються керівнику практики для затвердження. Після затвердження матеріалів здобувач вищої освіти допускається для самостійного проведення практичного заняття або лабораторної роботи.

Здобувач вищої освіти може також приймати участь в розробці методичного забезпечення кафедри з дисциплін, за якими він готував навчально-методичні матеріали, разом з викладачами кафедри (як співавтор).

3.4 Самостійне проведення навчальних занять (лекцій, практичних занять та лабораторних робіт) з дисциплін, що викладаються.

Лекція (практичне заняття, лабораторна робота) проводиться відповідно до розкладу навчальних занять для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня. На заняття запрошуються керівник педагогічної практики, викладачі кафедри та інші аспіранти, що навчаються за освітньо-науковою програмою.

Після закінчення лекції (практичного заняття або лабораторної роботи) проводиться обговорення, в якому беруть участь всі присутні на занятті викладачі кафедри. Під час цього обговорення висловлюються зауваження теоретичного (стосовно якості викладання) та методичного (майстерність подачі матеріалу: контроль над аудиторією, активність студентів, використання технічних засобів навчання тощо) плану.

Керівник практики оцінює кожне заняття і надає рецензію з оцінкою всієї діяльності за 100-бальною шкалою.

3.5 Участь в оцінюванні різних видів робіт здобувачів освіти (виконання завдань, винесених на самостійну роботу).

Здобувач вищої освіти разом з викладачами кафедри проводить контроль виконання самостійної роботи здобувачами освіти з дисциплін, з яких проводились пробні заняття, під час проведення консультацій.

3.6 Проведення (разом з лектором) екзаменів та заліків з дисциплін, що викладаються.

Разом з провідним лектором викладач вищої освіти готує матеріали для підсумкового контролю знань (заліків та екзаменів) та приймає участь в проведенні екзаменів та заліків.

3.7 Участь в методичних семінарах кафедри.

4 Підготовка звіту про проходження педагогічної практики та підведення підсумків практики

Звіт про проходження педагогічної практики оформляється на одній стороні листа паперу формату А4. Використовують шрифт Times New Roman текстового редактора Word, розміру 14 з полуторним міжрядковим інтервалом. Мінімальна висота друкованого шрифту – 1,8 мм. Кожна сторінка друкованої роботи має містити приблизно 1800 знаків (28-30 рядків по 62-65 знаків у рядку, враховуючи знаки пунктуації та пробіли між словами). Текст друкованої роботи повинен мати поля з розмірами: зліва – не менше 25 мм, справа – не менше 1,5 мм, знизу та зверху – не менше 20 мм.

Обсяг звіту про проходження педагогічної практики складає 35...50 сторінок машинописного тексту. Наприклад:

- на основну частину звіту відводиться 25...35 сторінок;
- на вступ та висновки – 2 сторінки;
- на огляд літературних джерел – до 10 сторінок;
- перелік використаних джерел, додатки (кількість сторінок не регламентована).

Обов'язковою є перевірка звіту про проходження педагогічної практики на плагіат.

Також до звіту додаються аналізи (рецензії) проведених лекції та практичних занять або лабораторних робіт (додаток В і Г).

Керівник педагогічної практики дає відгук (додаток Д) щодо результатів педагогічної практики.

Підготовлений звіт про проходження педагогічної практики у зброшурованому вигляді разом з іншими звітними документами подається керівникові педагогічної практики.

Після перевірки керівником педагогічної практики звіту здобувач вищої освіти допускається до захисту.

Захист звіту про проходження педагогічної практики відбувається перед комісією, до складу якої входить керівник педагогічної практики.

Підсумкова оцінка за педагогічну практику виставляється з урахуванням наступного:

- якість проведення навчальних занять;
- розроблені методичні вказівки до практичних занять (лабораторних робіт);
- підготовка конспекту лекцій та презентаційних матеріалів до них;
- якість та повнота звіту про проходження педагогічної практики;
- захист звіту перед комісією.

Оцінка за результатами захисту звіту виставляється за диференційною шкалою («відмінно», «добре», «задовільно») відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в ДДМА».

Результати педагогічної практики обговорюються на засіданні кафедри під час щорічної атестації здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня.

Рекомендована література

1 Положення про організацію освітнього процесу в ДДМА. – Режим доступу: <http://www.dgma.donetsk.ua/normativni-akti.html>

2 Освітньо-наукова програма третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти з галузі знань 13 «Механічна інженерія» спеціальності 131 «Прикладна механіка» / Уклад.: С. В. Ковалевський, Є. В. Мироненко, С. Г. Онищук. – Краматорськ, ДДМА, 2020. – 16 с. – Режим доступу: <http://www.dgma.donetsk.ua/osvitni-programi.html>

3 Зайченко І. Основи педагогічної майстерності та етики викладача вищої школи: підручник / І. Зайченко, В. Теслюк, А. Каленський. – К. : Ліра-К, 2018. – 484 с.

4 Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2015. – 486 с.

5 Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. – К. : КНТ, 2014. – 262 с.

6 Педагогічна практика: рекомендації для проходження аспірантами педагогічної практики [Електронний ресурс] : навч. посіб. для аспірантів спеціальності 122 «Комп'ютерні науки та інформаційні технології», спеціалізації «Інформаційні технології в біології і медицині» / Є. А. Настенко, Л. Д. Добровська, Г. А. Корнієнко; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові данні (1 файл: 512 Кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 80 с.

Додаток А
Індивідуальний план проходження педагогічної практики

Донбаська державна машинобудівна академія
Кафедра інноваційних технологій і управління

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри ІТУ
_____ С.В. Ковалевський

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН
проходження педагогічної практики здобувачем вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня

(прізвище, ім'я, по батькові)
у період з «___» _____ 20__ р. до «___» _____ 20__ р.

Пор. №	Заплановані заходи	Термін виконання	Відмітка про виконання	Примітка

Здобувач вищої освіти _____ (прізвище та ініціали)

Керівник практики _____ (прізвище та ініціали)

Додаток Б
Зразок оформлення титульного аркуша щоденника

Донбаська державна машинобудівна академія
Кафедра інноваційних технологій і управління

Щ О Д Е Н Н И К
педагогічної практики

Аспіранта _____
(П.І.Б. аспіранта)

Факультет _____

Курс _____

Освітня програма _____
(назва програми)

Спеціальність _____
(номер, назва)

Додаток В

Схема аналізу проведеної здобувачем вищої освіти лекції [6]

У відповідності з розкладом «__» _____ 20__ року
проведено лекцію з дисципліни _____

Тема: _____

П.І.Б. аспіранта _____

Факультет _____

Спеціальність _____ Курс _____ Дата _____ Час _____

Група _____ Кількість осіб _____ Присутні _____

1 Науковий характер лекції. Влучність розкриття теоретичних положень, категорій, визначень _____

2 Зв'язок теоретичного матеріалу з досягненнями практики прикладної механіки. Популяризація досягнень української науки _____

3 Методичний рівень викладання: наявність плану лекції, його зв'язок з попереднім матеріалом, використання структурно-логічних схем, логічність і послідовність викладення матеріалу, аргументованість висновків _____

4 Практична спрямованість: орієнтація на зміст та завдання практичних занять (лабораторних робіт) з даної теми. Точність, визначення завдань і термінів їх виконання _____

5 Завдання для самостійної роботи студентів: їх наявність, влучність, доцільність, творчий характер, повідомлення термінів та форми перевірки знань _____

6 Стиль викладання: точність визначень, формулювань, емоційність, демократичність, володіння аудиторією, дисципліна _____

7 Мовленнєві характеристики: чіткість, легкість голосу, вдале інтонування, голосність, тональність _____

8 Рівень технічного забезпечення: використання ЕОМ, відео, проекційної апаратури, фонозаписів тощо) _____

9 Оцінка ефективності проведеної лекції. Побажання та зауваження.

Дата _____ Рецензент _____

Додаток Г
Схема аналізу проведеного здобувачем вищої освіти
практичного заняття (лабораторної роботи) [6]

У відповідності з розкладом «__» _____ 20__ року
проведено практичне заняття (лабораторну роботу) з дисципліни

Тема: _____

П.І.Б. аспіранта _____

Факультет _____

Спеціальність _____ Курс _____ Дата _____ Час _____

Група _____ Кількість осіб _____ Присутні _____

1 Наявність робочого плану практичного заняття (лабораторної роботи) _____

2 Визначеність мети, завдань практичного заняття (лабораторної роботи), достатня вмотивованість студентів _____

3 Відповідність змісту практичного заняття (лабораторної роботи) програмі навчальної дисципліни _____

4 Форма проведення практичного заняття (лабораторної роботи) _____

5 Форми оцінки знань, умінь та навичок студентів під час практичного заняття (лабораторної роботи). Доцільність їх застосування _____

6 Використання прийомів активізації пізнавально-пошукової діяльності студентів _____

7 Спрямованість практичного заняття (лабораторної роботи) на самостійну роботу студентів _____

8 Особливості стилю педагогічної взаємодії зі студентами _____

9 Оцінка ефективності проведеного практичного заняття (лабораторної роботи). побажання та зауваження _____

Дата _____ Рецензент _____

Додаток Д
Відгук керівника педагогічної практики

Відгук та оцінка роботи на практиці _____

Підпис керівника практики

(посада, ПІБ)
" ___ " _____ 20__ р.

Додаток Є
Зразок оформлення титульного аркуша звіту

Міністерство освіти і науки України
Донбаська державна машинобудівна академія
Кафедра інноваційних технологій і управління

З В І Т
про проходження педагогічної практики

Аспіранта _____
(П.І.Б. аспіранта)

Освітня програма _____
(назва програми)

Спеціальність _____
(номер, назва спеціальності)

Терміни практики з « ___ » ____ 20__ р. до « ___ » _____ 20__ р.

Керівник практики _____ (Прізвище та ініціали)

Оцінка _____

Краматорськ 20__ р.

Навчальне видання

**КОВАЛЕВСЬКИЙ Сергій Вадимович,
ОНИЩУК Сергій Григорович,
ТУЛУПОВ Володимир Іванович**

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

Методичні вказівки

**для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
за спеціальністю 131 «Прикладна механіка»**

За авторською редакцією
Комп'ютерна верстка О. П. Ордіна

/2021. Підп. до друку . . . Формат 60 x 84/16.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. . Обл.-вид. арк. .
Тираж прим. Зам. №

Донбаська державна машинобудівна академія
84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК №1633 від 24.12.03.